

Írta: Szám Katalin

PA. – avagy a „Pedagógiai Ambulancia”

A TEMPUS ösztöndíjasaként az 1993/94-es tanévet Mönchengladbach-ban (Németország) egy főiskolán tölthettem. Felejthetetlen év volt...

A Fachhochschule Niederrhein Szociális Fakultása és az esztergomi főiskola Neveléstudományi Tanszéke egy három éves projekt (SWEEL: Szociális Munkás Képzés Európai Szinten) keretében dolgozott együtt.

Tantárgyaimat szabadon választhattam, és a kínálat bőséges volt. Az alaptantárgyakon kívül igyekeztem olyanokat is választani, melyek itthon még nincsenek. A projekt, amely mellett döntöttem, magába foglalt elméleti és gyakorlati képzést is. Ez a speciális projekt kettős vezetéssel működött. Volt egy professzorunk a főiskoláról, és egy koordinátorunk a gyakorlati munkahelyről. Számomra talán ez a program volt a legfontosabb. Segítségével betekintést nyerhettem a németországi szociálpedagógusok munkájába úgy, hogy párhuzamosan megismerhettem az elméleti hátteret is.

Gyakorlóhelyünk, a büttgeni Pedagógiai Ambulancia (Padagogische Ambulanz) volt. Ilyen intézménytípus még nem működik Magyarországon. Pár szó az elnevezésről: az ambulancia a nem hosszú távú krízisintervencióra utal, egy olyan létesítményre, ahová a kliens szükség esetén maga is elmehet (Komm Struktur). A pedagógia elnevezés a klienskörre (gyerekek és fiatalok 18 évig) és a pedagógiai segítségre (nem azonos a terápiával!) enged következtetni.

Az intézményben egyaránt ellátást kap az önként bejövő, segítséget kérő, mind a „küldött” vagy „behozott” kliens, aki számára elsőként más kér segítséget. A gyermeknek ugyanis joga van a segítségre, a tanácsra, illetve a védelemre, akár a családjából kilépve egy intézményben is.

Az Ambulancia hivatalosan 1985. január 1-jén alakult az Evangélikus Egyház támogatásával a szubszidiaritás elve alapján. Hivatalos fenntartója az Evangélikus Egyházközösség Ifjúságvédő és Családsegítő Egyesülete. Az intézmény feladata a krízisintervenció, a lehető „legmelegebb”, családi környezetben. Ezt a családi jelleget tükrözi az épületek elrendezése is. Az intézményt két épület alkotja – a „Kurzzeithaus” és a „Langzeithaus”.

Kurzzeithaus – „rövididős-ház”. Ebben a házban maximum hét napig laknak a gyerekek. Hét nap alatt meg kell találni szakemberek segítségével a számukra legmegfelelőbb megoldást (nevelőintézet, vagy vissza a családhoz, vagy a „Langzeithaus”...). Négy szakember dolgozik itt 24 órás munkaidőben 48 órás pihenőidővel. A férőhelyek száma 12 fő. Egy szobájuk van a fiúknak, egy a lányoknak. Ehhez jön még a konyha, két fürdőszoba, a közös nappali és két irodahelyiség. Ez a ház kevésbé mutat családi légkört, itt inkább a gyors segítség, az átmeneti jelleg tükröződik.

Langzeithaus – „hosszidős-ház”. A gyerekek 2-3 ágyas szobákban laknak. Ezek a lakószobák világosak, egyediek. Egyediek, mert a gyerekek maguk dekorálják, bútorikat az adott készletből maguk választhatják. A lakószobák mellett van egy tágas, közös nappali is. Itt zajlanak a szülinapi bulik, az ünnepek és a hétfégi közös étkezések. A konyha is közös használatra van berendezve. A gyerekek hétfégén maguk főznek a csoportvezetővel, a hét

közbeni ellátást más intézmény biztosítja. Minden két szobára jut egy „majdnem saját” fürdőszoba. Hozzávetőleg 5-6 fő alkot egy csoportot, mely csoportra a heterogenitás jellemző, nemek és korok vonatkozásában is. Ezzel is erősíteni kívánják az intézmény szakemberei a családi jelleget. Persze felmerül a kérdés: hogyan lehet egy családi légkört kialakítani ott, ahol az a bizonyos „stabilitás” maximum három hónapig biztosítható? A gyerekek ugyanis kb. 3-4 hónapig lakói a Langzeithaus-nak. Az világos, hogy „családias”, de nem mondható családi ellátásnak, ugyanakkor alkalmazkodik az ott élő gyermekek szükségleteihez. Ez megmutatkozik a berendezésben, a meleg, óvó légkörben, és a nagyon is emberi társas környezetben. A csoport megpróbál családi „mintaként” működni. Itt megint utalnék a kor- és nembeli heterogenitásra. És még egy, szerintem igen érdekes és fontos tényező: mivel a csoportban viszonylag gyorsan cserélődnek a gyerekek (ez az intézmény funkcionális jellegéből adódik), szinte mindegyikük átélheti a „rangidős” szerepét. A legújabbaknak a már ott élők (még ha csak pár hete is laknak ott) mutatják be az intézetet, a szokásokat, segíthetik őket a beilleszkedésben. Így mindenki fontosnak érezheti magát a csoportjában.

Persze az emberi környezet másik fontos tényezője a pedagógus is. Ez az intézményforma megkívánja az elegendő szakembert. A cél, melyet a P. A. kitűzött maga elé, és a gyerekek helyzete is szükségessé teszi az adott felnőtt-gyermek arányt. (Persze ez az arány nálunk a gyermekvédelmi rendszerben „túl jónak” minősülne.)

A P. A. munkatársai:

- a rövididős-házban: 1 szociál-pedagógus, 2 szakember (akik többnyire terapeuták, a krízisintervencióra kiképezve), 1 szociális munkás, és a Team-vezető
- a hosszuidős-házban: 2 szociál-pedagógus, 1 pedagógus, 1 szociális munkás és a gyakorlók.

Szükségesnek tartják a szociálpedagógus és a szociális munkás részvételét is a munkában; mindketten – a saját kompetenciahatáruk betartva – fontos szakemberei a teameknek. A team-munka heti egyszeri team-ülést és egy „team-napló” vezetését jelenti. A team-üléseknek két típusa van: az eset- (probléma) központú, illetve amit az intézmény aktuális történései kívánnak. A cél az, hogy együttes döntések születessenek. Mindezt kiegészíti az adminisztráció, az írásos folyamatrögzítés; erre szolgál a team-napló. Ebben az ügyeletes munkatárs mindig bejegyzi, melyik gyerekkel mi történt aznap, voltak-e változások...

A gyerekeknek stabil napirendjük van. Minden iskolaköteles korú gyermek és fiatal természetesen iskolába is jár. Vagy az intézetben kívüli normál általános iskola, vagy az Iskola-projekt (az Ambulancia területén) tanulói. Az Iskola-projektet az hívta létre, hogy ezek között a gyerekek között többen vannak, akik egy normál iskolai osztályba nem tudnak beilleszkedni teljesítményük vagy magatartásuk miatt. Ők speciális szükséglettel bíró gyerekek. Számukra rövidebbek a tanórák, és több szabadidős foglalkozásra nyílik lehetőség. Ezeket a foglalkozásokat vezették a főiskolai hallgatók, köztük én is. A következő foglalkozások voltak: cirkusz-projekt, főzés, zene-kör, kézimunka-szakkör...

Több, különösen fontos, kiemelt szempontra is kellett figyelniük a gyakorlat alatt:

- saját szerepünk kialakítása a csoportban
- a távolságtartás problematikájának megfelelő kezelése
- krízisszituációk megoldása csoportkeretek között
- az emberi együttélés segítése a „játékon” keresztül...

Ehhez persze az elméleti háttér is folyamatosan biztosítva volt a főiskolán. Mi, hallgatók referátumok formájában dolgoztuk fel az adott témákat (Agresszió, Krízismenedzselés, A pedagógus személyisége, Különböző beiskolázási formák Németországban...). Az oktatók

konzultációkkal segítették felkészüléseinket a referátumokra, és folyamatosan értékelték. Értékelték elméleti felkészültségünket és gyakorlati sikereinket.

Így valósult meg a gyakorlat és az elmélet egysége, ami a gyakorlatorientált szociális szakképzésben elengedhetetlen. A P. A. egyébként engem leginkább a hazai GYIVI Átmeneti Otthonának egy „humanizált” változatára emlékeztetett. Ennek ellenére a hazai szociális rendszerben mindenképpen hiányát érzem egy olyan intézménynek, amely ilyesfajta segítséget kínál a krízishelyzetben lévő gyerekeknek.